

Recomanació 2/2024, de 19 de març, sobre la sol·licitud d'investigació de possibles irregularitats en una tesi doctoral

Antecedents

El dia 14 d'octubre de 2023 es va presentar al registre general del Departament de Recerca i Universitats una petició genèrica de la Dra. Mireia Larrosa Domínguez adreçada al CIR-CAT amb la sol·licitud que s'esmenta literalment en el títol d'aquest document. La petició no incloïa cap documentació adjunta.

En la petició genèrica, la Dra. Larrosa exposa:

La Dra. Sílvia Reverté (la meva directora de la tesi) va registrar el meu estudi de la tesi doctoral com a coordinació amb l'Hospital Verge de la Cinta (sense el meu permís), quan l'únic que va fer és corregir el manuscrit de la tesi i no va intervenir en l'estudi. A més a més, a l'Hospital Verge de la Cinta de Tortosa no va participar en l'estudi ni es van reclutar pacients, donat que la mostra es va reclutar mitjançant associacions i fundacions de pacients de l'àmbit internacional.

En la petició genèrica, la Dra. Larrosa demana:

Sol·licito que el Comitè per a la Integritat de la Recerca a Catalunya faci una investigació sobre l'autoria i les possibles irregularitats del treball registrat al CEIm. A més a més, a l'inici del programa de doctorat vam signar un acord on jo tinc la titularitat de la propietat intel·lectual dels estudis de recerca.

El 7 de novembre de 2023 la Secretaria del CIR-CAT va fer arribar a la Dra. Larrosa un justificant de recepció.

El dia 8 de novembre de 2023 la Dra. Larrosa tramet més informació a la Secretaria del CIR-CAT.

Atès que la reunió ordinària del CIR-CAT següent estava prevista per a mitjans de desembre de 2023 i per tal de reduir al màxim la demora d'aquest expedient, el dia 9 de novembre de 2023 la Secretaria del CIR-CAT demana als seus membres que votin telemàticament sobre l'admissió o no a tràmit de la petició de la Dra. Larrosa. El dia 10 de novembre de 2023 els membres, per unanimitat, decideixen l'admissió a tràmit.

En la reunió ordinària del 12 de desembre de 2023 es debat sobre aquest expedient i el Ple nomena un ponent.

El dia 24 de gener de 2024 va entrar al registre general del Departament de Recerca i Universitats una petició genèrica, sense assumpte, de la Dra. Mireia Larrosa Domínguez adreçada al CIR-CAT.

En la petició genèrica, la Dra. Larrosa exposa:

Vaig demanar mitjançant una petició formal l'accés a la documentació dels estudis registrats amb els núm. 135/2021 i 174/2019 al CEIm Fundació Institució Sanitària Pere Virgili, on estic reconeguda en ambdós estudis com a investigadora principal pel mateix organisme. El CEIm em denega l'accés per confidencialitat.

En la petició genèrica, la Dra. Larrosa demana:

Sol·licito al Comitè per la Integritat de la Recerca de Catalunya assessorament sobre si el CEIm té l'obligació de fer complir la Llei 19/2014 de transparència, accés a la informació pública i bon govern. Així com si ha d'anonimitzar les dades personals de la resta d'investigadors de l'estudi per fer-me arribar la documentació.

Aquesta petició sí que incloïa documentació adjunta.

Resum dels resultats de la investigació

La interessada qualifica la sol·licitud que adreça al CIR-CAT d'investigació d'usurpació de l'estudi de la seva tesi doctoral registrada al comitè d'ètica d'investigació amb medicaments (CEIm), i demana una investigació sobre l'autoria i les possibles irregularitats del treball registrat al CEIm.

L'escrit presentat és molt obert i no concreta els fets en què fonamenta la seva sol·licitud al CIR-CAT.

Del conjunt de la documentació aportada es desprèn que la interessada té dubtes respecte a les qüestions següents o no hi està conforme:

- Que la directora de la tesi va sol·licitar l'autorització del CEIm sense comptar amb ella.
- Que en l'autorització del CEIm ella no figurava com a investigadora.
- Que en el document on es fa la relació del personal col·laborador consten un seguit de persones que no han tingut cap relació amb el projecte.
- Que es designa com a lloc de la recerca un hospital en el qual no s'ha dut a terme cap de les activitats en què ha consistit la recerca autoritzada.

El gener de 2024 la interessada ha presentat un nou escrit en què, en relació amb el mateix cas, sol·licita al CIR-CAT assessorament sobre si el CEIm té l'obligació de complir la Llei 19/2014, de 29 de desembre, de transparència, accés a la informació pública i bon govern, així com si ha d'anonimitzar les dades personals de la resta d'investigadors de l'estudi per fer-li arribar la documentació. En la sol·licitud també aporta documentació nova.

Avaluació dels resultats de la investigació

- a) Pel que fa a la darrera qüestió que planteja, l'art. 97.1.d) de la Llei 9/2022, de 21 de desembre, de la ciència disposa que el CIR-CAT exerceix la funció d'assessorament pel que fa als conflictes d'integritat de la recerca que afectin exclusivament l'àmbit de les bones pràctiques científiques.

L'accés a la documentació dels expedients gestionats pels CEIm és una qüestió de legalitat que va més enllà de les bones pràctiques científiques, raó per la qual la petició sol·licitada queda fora de l'àmbit d'actuació del CIR-CAT.

- b) La documentació aportada inicialment ha generat el dubte sobre si l'autorització del CEIm s'havia obtingut de manera prèvia a l'inici de la recerca. L'interrogant neix arran del fet que el compromís d'elaboració de la tesi doctoral està signat el gener de 2019, però l'autorització/acceptació del CEIm objecte de les al·legacions davant el CIR-CAT té data de novembre de 2021. El dubte ha quedat aclarit a partir de la documentació complementària aportada per la mateixa interessada, en la qual s'aprecia que el 2019 el projecte de la tesi doctoral comptava amb l'autorització del CEIm (la 174/2019), però que el 2021 es va canviar la temàtica de la recerca i que per aquest motiu es va gestionar una nova autorització (la 135/2021).
- c) Pel que fa al fons de la qüestió, és a dir, l'eventualitat que la gestió de l'autorització del CEIm Institut d'Investigació Sanitari Pere Virgili (IISPV) s'hagi dut a terme per defraudar els seus drets d'autoria i atribuir-los a altres investigadors, és una hipòtesi que es descarta completament.

L'autoria no és objecte d'atenció del CEIm. La finalitat de l'acceptació o autorització del CEIm és garantir que el projecte de recerca que es presenta compleix els estàndards legals, de seguretat, d'ètica i de bona pràctica clínica en la investigació amb persones. De manera que la menció de les persones en l'autorització no es fa en concepte d'autors, sinó en concepte de responsables davant del CEIm del compliment d'aquests estàndards.

L'acceptació del CEIm és una condició necessària per poder dur a terme la recerca, però no és una condició suficient per determinar o atribuir l'autoria dels resultats de la recerca projectada.

En conseqüència, no és adequat intentar arribar a conclusions relacionades amb l'autoria de la recerca prenent com a referència l'expedient o les resolucions del CEIm.

En aquest cas, les qüestions relacionades amb l'autoria es determinen en el document titulat *Acord de compromís per a l'elaboració de la tesi doctoral...* (annex I de la sol·licitud), en el qual, en el punt 5, s'especifica que "el doctorand té dret a ser reconegut com a titular dels drets de propietat intel·lectual o industrial que li puguin correspondre i a aparèixer com a coautor de tots els treballs, articles i comunicacions on s'exposin els treballs de recerca en què ha participat de manera rellevant". A més, s'ha de tenir en compte el document *Contracte amb la Universitat Rovira i Virgili per a la formalització de l'autoria de la tesi doctoral* (annex 17).

Tant el rector com la síndica de greuges de la Universitat Rovira i Virgili (URV) s'han pronunciat en el sentit que no s'ha conculcat l'autoria de la interessada, atès que en els treballs publicats apareix com a única o primera autora.

- d) La interessada, en argumentar sobre l'eventual imprecisió del text de l'autorització del CEIm, fa esment del fet que la intervenció de la directora ha estat molt limitada i que el gruix de la recerca l'ha portat a terme ella.

El document del CIR-CAT [Autoria de les publicacions científiques i contribució a la recerca](#) fa recomanacions de directrius i d'eines per a l'atribució d'autoria.

El fet que qui dirigeix la tesi consti a la seqüència d'autoria de les publicacions que se'n deriven és una pràctica habitual i, en aquest cas, es fonamenta en documents signats per la mateixa interessada.

Entenem, a més, que és conforme amb el Codi europeu de conducta per a la integritat de la recerca d'All European Academies (ALLEA), atès que la tasca de direcció i les accions que descriu la mateixa interessada (corregir el manuscrit de l'estudi) estarien incloses en el punt 2.7 d'aquest codi.

La condició de director de la tesi doctoral acostuma a constar explícitament en el document original de la tesi doctoral, però no succeeix el mateix quan es publica l'obra, especialment quan es concreta en un o diversos articles. En aquests casos només consta el nom de qui ha dirigit a la seqüència d'autoria, sense especificar la condició de director ni si ha fet cap altra contribució específica.

La implicació de qui dirigeix una tesi pot ser molt variada. La mera menció de la condició de director podria no ser prou precisa des del punt de vista de la integritat de la recerca. La implicació concreta de qui dirigeix la tesi doctoral es podria indicar en la "Declaració de contribució de l'autor" que el Codi d'ALLEA (segon paràgraf de l'apartat 2.7) recomana incloure al final de la publicació.

- e) El fet que la directora de la tesi hagi sol·licitat l'autorització del CEIm sense la intervenció de la doctoranda, s'ha d'interpretar en el context de la finalitat de l'autorització. És una pràctica generalitzada que la presentació del projecte perquè s'avalui en el CEIm la faci l'investigador responsable: la persona que dirigeix la tesi doctoral en aquest cas. La possibilitat que aquest tràmit s'hauria pogut fer implicant-hi la doctoranda no fa esdevenir incorrecta la gestió que s'ha portat a terme. No es pot inferir d'aquest fet l'existència d'una estratègia per desplaçar o apartar la interessada de l'autoria de la recerca que se sotmetia a acceptació.
- f) També és una pràctica generalitzada que en l'acceptació del projecte per part dels CEIm no s'esmenti cap altre dels investigadors que hi participen. Atesa la finalitat d'aquestes autoritzacions, el que compta és que el projecte s'hagi presentat prèviament a l'avaluació del CEIm, que s'autoritzi i que es desenvolupi de la manera que s'ha anunciat.

Això no obstant, s'ha de donar valor a la disponibilitat de la directora de la tesi per gestionar l'esmena de l'acceptació del CEIm per incloure-hi la interessada.

- g) En el document *Modelo de Conformidad del director de Servicio*, de 29 d'octubre, signat per la directora del grup de recerca consolidat en Infermeria Avançada (SGR 380), de la URV, en el qual la interessada apareix designada com a investigadora principal, hi consten com a col·laboradors persones que, segons la mateixa interessada, no tenen res a veure amb l'estudi.

En les sol·licituds adreçades als CEIm la identificació de qui duu a terme la recerca autoritzada s'acostuma a fer en el document de conformitat del director del servei o unitat. Aquest document només identifica la persona, no té a veure amb l'autoria de la recerca i la menció pot obeir a nombroses raons. Qualsevol conclusió que es volgués extreure sobre l'autoria de la recerca d'aquesta dada assumiria el risc de ser incorrecta.

En relació amb aquesta circumstància, tampoc no s'al·lega, ni se n'aporta cap evidència, que cap de les persones que consten al full de conformitat en qüestió hagi fet o estigui a punt de fer cap recerca, o hagi publicat o estigui a punt de publicar cap treball, al marge de la interessada i a l'empara de la mateixa autorització del CEIm.

- h) En la documentació aportada posteriorment a la sol·licitud de la interessada, hi ha un missatge de correu en què, sense que sigui el tema principal de la comunicació, es convida la interessada a considerar genèricament la possibilitat d'incorporar alguna persona d'una unitat concreta a la seqüència d'autoria abans d'enviar el text a publicar. Malgrat que d'aquest suggeriment no se'n va derivar l'atribució indeguda de cap autoria, si aquesta invitació no obeís a la realització de tasques que justifiquen l'atribució de l'autoria, seria una manera de fer que caldria evitar perquè menysté les bones pràctiques en allò que té a veure amb els criteris que regeixen la inclusió d'una persona en la seqüència d'autoria i en allò que té a veure amb el rol del formador.

La circumstància que no s'exclouï o no es postergui de l'autoria cap persona, o que, fins i tot, aquesta manera de fer pugui ser freqüent o estigui associada a un estil que es pot arribar a considerar cortès o generós —*gift authorship*— en els ambients de la recerca, no convalida l'acció i porta a convidar a reconsiderar de manera general que es continuï duent a terme.

- i) La interessada assenyala la manca de participació de l'Hospital Verge de la Cinta de Tortosa en la seva recerca. Indica que la mostra de la recerca es va reclutar mitjançant associacions i fundacions internacionals (l'latinoamericanes i espanyoles). Això no obstant, en el document d'acceptació del CEIm, l'hospital esmentat hi apareix com a centre on es porta a terme la recerca.

En el full de consentiment de participació que consta en l'annex 6.3 de la tesi doctoral de la interessada (pàg. 207) es fa l'afirmació següent:

El estudio El soporte social como estrategia de afrontamiento en participantes diagnosticados de Miastenia Gravis es una iniciativa del Hospital de Tortosa Verge de la Cinta (centro coordinador), la Universidad Rovira Virgili i el Grupo de Estudio de Enfermedades Neuromusculares de la Sociedad Española de Enfermería Neurológica (NEMSEDENE).

S'aprecia aquí que l'Hospital Verge de la Cinta apareix com a centre coordinador. Per tant, des del punt de vista de la documentació aportada al CEIm, la menció que s'hi fa en el document en qüestió no seria imprecisa.

Aquesta referència obeeix al fet que el pla inicial era obtenir la informació de persones ateses en aquest hospital, però, per raons sobrevingudes, es va redefinir l'estratègia i es va treballar d'una altra manera.

Caldria aportar al CEIm aquesta informació per tal que la conegui i valori la conveniència d'esmenar la informació que consta a l'expedient.

En relació amb aquesta circumstància, tampoc no s'al·lega, ni se n'aporta cap evidència, que a l'hospital en qüestió s'hagi fet o s'estigui a punt de fer una recerca, al marge de la interessada i a l'empara de la mateixa autorització del CEIm.

Proposta de conclusions

1. No hi ha cap evidència que en les publicacions vinculades al procés de realització de la tesi doctoral de la sol·licitant se n'hagi defraudat l'autoria ometent-la o postergant-la en la seqüència d'autoria.
2. Les imprecisions que la sol·licitant detecta en la documentació que s'aporta en part no ho són, i les que sí que ho són no lesionen cap dret de la interessada, ni s'han concretat en cap fet o acció que en defraudi l'autoria.

Proposta de recomanació d'accions per a les parts implicades, i, quan sigui necessari, recomanacions sobre mesures més enllà d'un cas concret

1. Cal que el formador, supervisor o mentor eviti de suggerir o indicar la possibilitat d'incloure en la seqüència d'autoria d'una publicació persones que no hi han participat, ni que sigui de manera genèrica i encara que no tingui cap efecte. És un comportament que no s'ajusta a les bones pràctiques científiques.
2. Es recomana que la investigadora principal porti al CEIm la informació completa i actualitzada referent al lloc de realització de la recerca per tal que aquest comitè en valori la conveniència d'esmenar el que consta a l'expedient.